
Recenzje

*Magdalena Szyszko**

Maria Magdalena Golec
Instytucje i usługi bankowe
Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu,
Poznań 2016, ISBN: 978-83-7205-334-3

Program kształcenia ekonomistów na studiach wyższych, w szczególności na kierunku finanse i rachunkowość oraz na kierunkach pokrewnych, zawiera kurs z bankowości, na którym studenci realizują wiele efektów kształcenia związanych z identyfikacją i analizą roli instytucji kredytowych w gospodarce, charakterystyką usług finansowych oferowanych przez te podmioty oraz prezentacją podstaw zarządzania bankami. Na rynku wydawniczym jest wiele podręczników akademickich z obszaru bankowości opisujących powyższe zagadnienia, z różną jakością i stopniem szczegółowości. Podręcznik autorstwa Marii Magdaleny Golec jest tu ciekawą alternatywą, którą warto uwzględnić poszukując materiałów do pracy dydaktycznej.

Autorka, przygotowując publikację, postawiła sobie za cel charakterystykę i analizę usług bankowych z punktu widzenia ich funkcjonalności oraz skutków ekonomicznych dla korzystającego. Nadto za zasadne uznała przedstawienie kontekstu systemowego funkcjonowania banków, co miało być punktem wyjścia do prezentacji usług bankowych. Taki cel przełożył się na strukturę podręcznika, który złożony jest z sześciu rozdziałów.

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym *Instytucje systemu bankowego*, Autorka definiuje podstawowe pojęcia związane z systemem bankowym i bankami, charakteryzuje pokrótce systemy bankowe i rodzaje banków. Istotną część tego rozdzia-

* Dr Magdalena Szyszko jest adiunktem w Instytucie Społeczno-Ekonomicznym Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu.

łu stanowi materiał poświęcony bankowi centralnemu i polityce pieniężnej oraz sieci stabilności finansowej. W rozdziale tym pokrótce scharakteryzowano inne instytucje systemu bankowego w Polsce. Ze względu na to, że w tytule *instytucje* bankowe wyeksponowane są z taką samą siłą, co *usługi* bankowe, Autorka mogła sobie pozwolić na większą szczegółowość opracowując treści tego rozdziału. Mimo bardzo syntetycznego przedstawienia najistotniejszych kwestii, rozdział prezentuje podstawy instytucjonalno-prawne niezbędne do zrozumienia istoty usług bankowych i ograniczeń w ich oferowaniu.

Drugi rozdział: *Wprowadzenie do usług bankowych*, stanowi – zgodnie z zapowiedzią w tytule – wprowadzenie do głównej części podręcznika. Zawiera on przede wszystkim podział usług bankowych według kilku kryteriów. Na marginesie analizy czynności bankowych i standardowej klasyfikacji usług, Autorka wspomina o sprzedaży produktów finansowych przez instytucje finansowe. Jest to jedyny fragment książki, który nawiązuje do marketingu w działalności banków, dlatego mógłby zostać nieco poszerzony, bez odchodzenia od głównego wątku rozważań.

Kolejne rozdziały to *przewodniki akademickie* po różnych rodzajach usług bankowych. Autorka rozdziela charakterystykę rachunków bankowych (rozdział trzeci) i depozytów (rozdział czwarty). Część poświęcona rachunkom bankowym obejmuje przede wszystkim definicje i klasyfikacje wynikające z aktów prawnych, analizę funkcji rachunków oraz analizę obrotów na rachunkach. Rozdział poświęcony depozytom jest umiejscowiony silnie w kontekście rynkowym niż w prawnym. Autorka przedstawia podstawowe rodzaje depozytów bankowych oferowane przez banki pod różnymi nazwami handlowymi. Nieco mniej miejsca poświęca natomiast niestandardowym ofertom depozytowym prezentując tylko lokatę inwestycyjną. Istotną część tego rozdziału stanowi analiza dochodu deponenta, przeprowadzona z uwzględnieniem różnych sposobów oceny opłacalności depozytów: poprzez procent prosty i składany, roczną efektywną stopę procentową, stopę netto i wreszcie – stopę realną. Rozdział czwarty kończy charakterystyka polskiego systemu gwarantowania depozytów, ze szczególnym uwzględnieniem roli Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.

Piąty rozdział podręcznika – *Usługi płatnicze* – opisuje istotę i formy rozliczeń pieniężnych, warunki oferowania usług płatniczych oraz systemy płatności. Charakterystyka systemów płatności uzupełnia dość skąpe informacje na temat izb rozliczeniowych przedstawione w rozdziale pierwszym. Ostatnia część rozdziału piątego poświęcona jest poszczególnym instrumentom płatniczym.

Usługi kredytowe banków opisane są w ostatnim rozdziale podręcznika. Autorka przedstawia je rozpoczynając od definicji, przechodząc do analizy kosztów kredytu i charakterystyki regulacji chroniących gospodarstwo domowe na rynku kredytowym oraz opisu ryzyka kredytowego, by skończyć rozdział prezentacją pozakredytowych form finansowania. Podobnie jak w rozdziale poświęconym depozytom, w tej części pracy nie brakuje przykładów z wyliczeniami, którymi zo-

brazowano główne wątki. Czytelnicy książki będą mieli okazje przeciwżyć m.in. sporządzanie tabeli amortyzacji kredytu czy naliczanie rocznej rzeczywistej stopy oprocentowania.

Taki układ książki, odzwierciedlający jego tytuł i zamierzania Autorki, kryje w sobie kilka zalet. **Po pierwsze**, Autorka we wstępie jasno deklaruje chęć opracowania podręcznika akademickiego. I zamiar ten realizuje. Publikacja nie udaje monografii naukowej. Związane z tym zalety są oczywiste: przejrzysty układ treści, niewiele wątków spoza głównego nurtu rozważań w kolejnych częściach podręcznika, łatwa nawigacja po książce dzięki indeksowi i hasłach na marginesach. **Po drugie**, struktura książki oferuje oczywisty podział zagadnień na jednostki dydaktyczne – zazwyczaj w ramach podrozdziałów, co ułatwia planowanie zajęć. **Po trzecie**, język pracy dostosowany jest do potencjalnego odbiorcy. Nowe pojęcia, niezbędne do opanowania materiału, są precyzyjnie definiowane i indeksowane. Całość napisana jest w sposób jednolity pod względem językowym. **Po czwarte**, walorem książki jako podręcznika jest bogata ilustracja rozważań schematami i tabelami, która, podobnie jak spójność językowa, ułatwia lekturę i naukę z wykorzystaniem książki.

Niezwykle istotną zaletą z punktu widzenia wykorzystania podręcznika w dydaktyce – wartą odrębnego akapitu – jest zestaw ćwiczeń z rozwiązaniami przygotowany przez Autorkę. Ćwiczenia te mają różną formę: od prostych testów, poprzez zadania rachunkowe dotyczące przychodów z depozytów i kosztów kredytów, do zadań, które przez sposób sformułowania przypominają ciekawe analizy przypadków (porównania różnych opcji lokat bankowych, zadania na rzeczywistą roczną stopę oprocentowania, tabele amortyzacji kredytów i przykłady z obrotem weksli w gospodarce). W załącznikach zaprezentowano nawet schemat wykorzystania arkusza kalkulacyjnego Excel do obliczeń RRSO. Zadania te nadają się do wykorzystania na zajęciach, w formie prac domowych czy do pracy własnej studentów. Ćwiczenia pozostają w bezpośrednim związku z treścią podręcznika. W każdym z rozdziałów Autorka także stara się, tam gdzie tylko jest to możliwe, skonstruować przykład rachunkowy. Przygotowany zestaw przykładów i zadań nawiązuje do efektów kształcenia, które studenci powinni zrealizować na przedmiocie matematyka finansowa. Autorka zapewne lubi matematykę, bo praca z jej podręcznikiem nie ogranicza zajęć z bankowości do wykładu.

Warto wspomnieć, że Autorce udało się zachować proporcje między podręcznikiem a skryptem. Część przekazująca wiedzę jest w *Instytucjach i usługach bankowych* rozbudowana, nie ogranicza się do definicji czy wypunktowania najważniejszych kwestii. Jak już wspomniano, uzupełniają ją przykłady. Zadania do pracy samodzielnej umieszczone po rozdziałach nie dominują w podręczniku, chociaż są jego istotną częścią.

Większość podręczników akademickich powstaje w wyniku pracy zespołu autorów. Zaletą takiego rozwiązania jest niewątpliwie możliwość skorzystania z po-

głębszej wiedzy, rezultatów pracy nadawczych i doświadczenia kilku ekspertów – autorów poszczególnych rozdziałów. Niekiedy jednak, w efekcie współpracy wielu autorów, każdy z rozdziałów nacechowany jest inną specyfiką językową czy stopniem szczegółowości analizy. Podręcznik autorstwa M.M. Golec jest spójny i jednolity pod względem języka, zakresu analizy i przenikania się treści między rozdziałami.

W dobie zmian we współczesnych gospodarkach i na rynku finansowym nie ma uniwersalnych podręczników z obszaru finansów – poza pozycjami analizującymi konteksty historyczne. Dlatego książka M.M. Golec też nie jest uniwersalna. **Po pierwsze**, osadzona jest w polskim kontekście prawnoinstytucjonalnym. Autorka wspomina o rozwiązaniach paneuropejskich z oczywistego powodu: roli regulacji europejskich w kształtowaniu krajowych systemów finansowych państw członkowskich Unii Europejskiej. Jednak nawiązania do sytuacji i rozwiązań stosowanych za granicą, choćby właśnie w krajach UE, nie są częste, a wzbogaciłyby rozważania i uwrażliwiły potencjalnego czytelnika – studenta – na konieczność prowadzenia analiz komparatystycznych w obszarze finansów. Brakuje także bezpośredniego nawiązania do konceptu tzw. unii bankowej, np. przy analizie struktury nadzoru bankowego, czy opisu systemu gwarancji w Polsce. **Po drugie**, aktualność publikacji warunkuje stan prawny. Trzecią część materiałów wykorzystanych przy pisaniu podręcznika stanowią właśnie akty prawne różnej rangi. Dlatego książka będzie musiała być aktualizowana.

Pewne zastrzeżenia może budzić decyzja o wyłączeniu z zakresu podręcznika części obejmującej podstawy zarządzania bankiem czy analiza ryzyka ograniczona do ryzyka kredytowego, omówionego niejako przy okazji rozdziału o kredytowych usługach banków. Zagadnienia te ujmowane są zazwyczaj w kartach przedmiotu bankowość, nawet jeśli realizuje się je podczas niewielkiej liczby godzin dydaktycznych w porównaniu do kontekstu instytucjonalnego i usług bankowych. Co więcej, warto byłoby rozszerzyć część poświęconą parabankom, szczególnie spółdzielczym kasom oszczędnościowo-rozliczeniowym, ze względu na zmiany jakie zaszły w ich funkcjonowaniu w latach 2012–2014.

Jak już wspomniano, podręcznik osadzony jest w polskich ramach prawnych. Dlatego zastrzeżenie budzi przytaczanie definicji zaczerpniętych bezpośrednio z aktów prawnych i brak bezpośredniego odwołania do źródła, które przydarza się Autorce w kilku miejscach.

Lektura podręcznika prowadzi do jeszcze jednego spostrzeżenia. Autorka, pisząc *Instytucje i usługi bankowe*, narzuciła sobie dyscyplinę prowadzącą do silnej koncentracji treści na najważniejszych zagadnieniach związanych z wybranymi aspektami bankowości. Takie podejście – jak już wspomniano – jest z jednej strony zaletą. Ułatwia pracę z podręcznikiem jego czytelnikowi. Z drugiej jednak strony, nieco szersza analiza, choćby wspomniane uzupełnienie podręcznika przykładami

zaczepniętymi z innych systemów bankowych czy częstsze przytaczanie danych rynkowych, usunęłoby wrażenie surowości w przekazie treści. Autorka postawiła na wzbogacenie książki licznymi zadaniami i przykładami wykorzystującymi bezpośrednio zaprezentowane treści, zapominając momentami o potrzebie zainteresowania czytelnika tekstem.

Autor każdego podręcznika staje przed kilkoma wyborami, w tym związanym z zakresem przedmiotowym i podmiotowym analizy oraz sposobem ilustracji materiału teoretycznego czy prawnego. Maria Magdalena Golec, przystępując do pracy nad *Instytucjami i usługami bankowymi*, dokonała tych wyborów, a efekt jej pracy wskazuje na konsekwentną ich realizację. Tym samym, nawet czując drobny niedosyt związany z zawartością książki, należy podkreślić raz jeszcze jej zalety jako podręcznika akademickiego. Publikacja pomyślana jako podręcznik do *bankowości* i przedmiotów pokrewnych może z powodzeniem funkcję tę pełnić.